

Strategi för hälsa - mål till 2022

Mål: God och jämlik hälsa

Barn och unga

Färre små barn ska utsättas för tobaksrök i hemmet. (minska med minst 2 procentenheter).

Att utsättas för tobaksrök påverkar barns hälsa och uppväxt negativt. Passiv rök har högre koncentration av farliga partiklar än den rök som rökaren drar i sig vilket gör den skadligare, särskilt för barn som är känsligare än vuxna. Barn som utsätts för passiv rökning har större risk för sjukdomar och plötslig spädbarnsdöd. Barn med föräldrar och syskon som röker har en betydligt större risk att börja röka. Rökning har en stark koppling till socioekonomiska förhållanden vilket kan återspeglas utifrån skillnader mellan och inom en kommun.

Färre 3-åriga barn ska ha karies (kariesfrihet ska öka med minst 2 procentenheter).

Tandhälsa grundläggs i tidig ålder och är viktig för välbefinnande och livskvalitet. Tandhälsa är en god indikator på det allmänna hälsotillståndet. Tandhälsan speglar därmed barnets livssituation, levnadsvillkor, levnadsvanor och samvarierar ofta med socioekonomiska faktorer. Karies på en 3-åring är en viktig indikator för tidig upptäckt av skador eller problem och att barn och familj är i behov av stöd. Kariessjukdomen påverkas av mat- och munhygien vanor och hur dessa utvecklas är relaterade till familjens förmåga och möjligheter att göra hälsosamma val, som i sin tur är beroende av sociala, ekonomiska och kulturella förhållanden – socioekonomiskt status. karies i tidig ålder, förutom att vara en god indikator för dålig munhälsa även längre fram i livet, troligen också en riskindikator för andra tillstånd och sjukdomar, som oftast manifesteras senare i livet: till exempel diabetes, övervikt/fetma och hjärt-/kärlsjukdom

Fler elever i årkurs 9 ska vara behöriga till gymnasiet (öka med minst 2 procentenheter).

Det finns ett tydligt samband mellan hälsa och lärande. Att uppnå behörighet till gymnasieskolan är en skyddsfaktor mot att drabbas av psykosociala problem längre fram i livet samtidigt som det är ett första steg mot en gymnasieexamen. Att uppnå behörighet till gymnasiet ökar möjligheterna till arbete eller vidare studier efter genomförd skolgång. Svaga utbildningsresultat ökar även risken för bland annat arbetslöshet, psykisk ohälsa, missbruk och kriminalitet.

Leva livet - hela livet

Fler gymnasieelever ska ta examen (öka med minst 3 procentenheter).

En gymnasieexamen är en avgörande faktor för fortsatta studier, arbete och försörjning. Idag finns metoder för att minska avhopp som bygger på forskning och beprövad erfarenhet. Avsaknad av utbildning i kombination med tidig arbetslöshet ökar också risken för långvariga svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden. För samhället innebär det minskade intäkter och ökade kostnader. Elever som är i riskzon för studieavbrott befinner sig ofta i komplexa situationer och behöver stöd från flera olika aktörer i samhället.

Fler barn som varit placerade ska som 20-åringar ha avslutat treårigt gymnasium (öka med minst 4 procentenheter).

En fungerande skolgång är en viktig faktor för alla barn och har en stor betydelse för deras möjligheter i framtiden. Barn som växer upp i samhällsvård har som grupp sämre fysisk och psykisk hälsa än genomsnittet. De löper också flera gånger större risk att i vuxen ålder drabbas av hälsorelaterade och psykosociala problem. Den enskilt viktigaste faktorn för hur det går för dessa barn senare i livet är hur de lyckas i skolan.

Fler nyanlända i arbete eller studier 90 dagar efter etableringsuppdraget (öka med minst 7 procentenheter).

Det finns ett starkt samband mellan arbete och god hälsa. Utan en god hälsa kan det vara svårt att lära sig svenska och en dålig hälsa kan försvåra möjligheterna att skaffa och behålla ett arbete. Hälsan är också avgörande för nyanländas etableringsprocess där arbete är av betydelse för möjligheten att vara delaktig i samhället. Delaktighet, egenmakt och självständighet är viktiga faktorer som förbättrar hälsan som i sin tur underlättar etableringen. Arbete bidrar till att utveckla relationer till andra människor och för människors identitet och sociala liv vilket kan vara extra viktigt för en som är ny i ett land. Hälsa, arbete och integration hör ihop – på samhällsnivå har sysselsättningsgraden stor betydelse för tillväxt och hållbar utveckling.

Minska andelen unga som varken studerar eller arbetar (minska med 2 procentenheter).

Utbildning och arbete är två av de viktigaste skyddsfaktorerna för att bibehålla en god hälsa. Ju längre unga befinner sig utan sysselsättning, desto större är risken att drabbas av olika sociala problem och permanenta svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Studier visar även konsekvenser för bland annat risk för dåliga levnadsvanor såsom rökning och alkoholbruk bland unga. Även unga som studerar eller är yrkesverksamma påverkas av hög ungdomsarbetslöshet genom att framtidstron kan minska eller oron för att bli arbetslös öka, detta samband ses i synnerhet bland unga kvinnor.

Minska andelen som har en stillasittande fritid (minska med minst 5 procentenheter).

De senaste årens forskning visar att stillasittande är en oberoende riskfaktor för flera sjukdomar och förtida död, oavsett om andelen fysisk aktivitet når upp till den rekommenderade fysiska aktivitetsnivån. Det finns stora socioekonomiska skillnader. Stillasittande påverkar även social förmåga, emotionell- och mental hälsa. Mycket metodstöd finns för skola, fritid och hälso- och sjukvård.

Minska antalet äldre som drabbas av fallskador (minska antalet fallskador bland individer 80+ år med 10/1000 invånare).

Fall är en av de vanligaste orsakerna till att äldre personer skadar sig. Fallskador kan få allvariga konsekvenser för individen i form av för tidig död, lidande, försämrad livskvalitet och ökat beroende av andra. Fall medför även stora samhällskostnader. Nästan tre gånger så många avlider till följd av fallolyckor som av olyckor i vägtrafiken. Den som drabbats av fallskada löper högre risk att drabbas ytterligare gånger, en grundorsak till ökat behov av stöd.

Mål: God kvalitet

Elevupplevelser åk 5 - en bättre skolmiljö

Fler elever ska känna sig trygga i skolan (öka med minst 2 procentenheter.)

Att känna sig trygg i skolan är en förutsättning för att kunna lära och utvecklas i enlighet med utbildningens mål. Elevernas skolprestationer har stor betydelse för välbefinnande och en god psykisk hälsa vilket i sin tur påverkar motivation, lust och förmåga att lära samt för att fungera i skolans sociala miljö.

Fler elever ska känna att de får hjälp i skolan när de behöver det (öka med minst 2 procentenheter).

Alla elever ska känna att de får hjälp och stöd i sitt lärande för att ständigt utvecklas mot utbildningens mål. För att lyckas möta varje elev på bästa sätt behöver skolan utveckla inkluderande lärmiljöer och tidigt uppmärksamma elever som behöver särskilda utmaningar, extra anpassningar eller särskilt stöd för klara kunskapskraven.

Fler elever ska känna att skolarbetet gör dem så nyfikna att de får lust att lära sig mer (öka med minst 2 procentenheter).

Delaktiga elever upplever lärandet meningsfullt begripligt och hanterbart. Om elever känner sig respekterade, sedda och lyssnade till bidrar till motivation och lusten att lära. Undervisning som är varierande, flexibel och kreativ, skapar nyfikenhet och stimulerar alla elever till att utveckla sin fulla potential.

Brukarupplevelser inom omsorgen ska bli mer positiv

Fler brukare i hemtjänsten och äldreomsorgen ska ha en positiv upplevelse kring bemötande, förtroende och trygghet (öka med minst 3 procentenheter).

Att kunna leva och bo under trygga förhållanden har en grundläggande betydelse för den äldre personens hälsa och välbefinnande och för att känna förtroende för personalen och bli bra bemött bidrar till trygghet

Fler brukare i individ- och familjeomsorgen ska uppleva en förbättrad situation efter kontakt med Socialtjänsten (öka med minst 2 procentenheter).

Att personer med behov av stöd från socialtjänsten uppger att deras situation förbättrats är en viktig indikator på att personer upplever att de får den hjälp som behövs för att bidra till en positiv förändring i deras livssituation och därmed ökat välbefinnande.

Fler brukare inom funktionshinderområdet ska uppleva att de får bestämma om saker som är viktiga för dem i sin dagliga verksamhet (öka med 2 procentenheter).

Att vara en del av en grupp och att bli lyssnad på och att kunna påverka vad och hur verksamheten bedrivs, påverkar också hälsan på ett positivt sätt. Att kunna påverka innehållet i sin dagliga sysselsättning ökar dels känslan av sammanhang, dels vilja att delta i den dagliga verksamheten/sysselsättningen.

Patientupplevelser inom primärvård - ökad kvalitet

Fler patienter ska uppleva bättre kvalitet vad avser kontinuitet och koordinering (öka med minst 2 procentenheter).

Att sjukvården har förmåga att koordinera vården samt säkerställa kontinuitet i kontakterna kan vara avgörande för hälsoutfallet. Om patienten "faller mellan stolarna" kan det i värsta fall leda till försämrad hälsa eller direkta vårdskador.

Fler patienter ska uppleva bättre kvalitet vad avser respekt och bemötande (öka med minst 2 procentenheter).

Respektfulla möten utifrån allas lika värde är lagstadgat (diskrimineringslagen) och en del vårdpersonalens etiska förhållningssätt. Respektfulla möten och helhetssyn är en grundförutsättning för anpassad och ändamålsenlig kommunikation så att patienten kommer till tals och känner att den blir lyssnad på samt kan ta emot information om sin egen hälsa.

Fler patienter ska uppleva bättre kvalitet vad avser emotionellt stöd; att personalen/behandlaren var aktiv och lyhörd, tillgänglig och stödjande (öka med minst 2 procentenheter).

Möjligheten till emotionellt stöd i de situationer där det behövs är en faktor som påverkar hela upplevelsen av vården. Det finns forskning som visar på ett samband mellan patientupplevelsen och det faktiska hälsoutfallet.

Mål: Hållbart och uthålligt

Medellivslängden ska öka över tid, skillnader mellan olika grupper ska minska.

Medellivslängden sammanfattar på ett övergripande sätt befolkningens hälsoläge. Utbildning är en faktor som har samband med medellivslängden. Skillnaderna i medellivslängd mellan olika län förändras i liten utsträckning men varierar mellan kommuner och mellan olika grupper inom kommunen. Medellivslängd kan ses som ett väsentligt mått på hur välfärdsstater lyckats skapa förutsättningar för bättre livsvillkor, levnadsförhållanden, och levnadsvanor och används ofta i samband med internationella jämförelser. Faktorer som påverkar medellivslängden finns på såväl övergripande strukturell samhällsnivå som på individnivå.

Färre barn och unga ska leva i ekonomiskt utsatta hushåll (minska med minst 2 procentenheter).

Ekonomisk utsatthet och dålig hälsa har stark samvariation hos såväl vuxna som barn, men orsakssambanden är multifaktoriella. Ekonomisk stress påverkar psykiskt välbefinnande. Långvarig ekonomisk stress har också tydligt samband med ökad fysisk ohälsa och förkortad livslängd. För barn som lever i fattigdom under lång tid blir troligtvis hälsokonsekvenserna större samt även den långsiktiga risken för att själv hamna i ekonomiska svårigheter. En uppväxt i fattigdom innebär ofta mindre handlingsfrihet och kan påverka barns känsla av trygghet och barnen kan oroa sig för familjens ekonomi som dels ger en stress men även bidrar till anpassning av vilja till aktiviteter.

Fler personer i åldrarna 16-84 år ska uppge att de upplever en god hälsa (öka med minst 3 procentenheter).

Indikatorn självskattat allmänt hälsotillstånd visar hur människor uppfattar sin egen hälsa och har i flera studier visat sig vara en stark prediktor för dödlighet. Självskattad hälsa speglar både fysisk/psykisk/social hälsa. Måttet är av central betydelse för att följa hälsoutvecklingen i olika befolkningsgrupper över tid. Det finns stora socioekonomiska skillnader. Hälsan och skillnaderna i hälsa påverkas av människors livsvillkor och levnadsförhållanden.

Fler personer i åldrarna 16-84 år ska uppge att de litar på andra människor (öka med minst 2 procentenheter).

Sverige är det land i västvärlden där skillnaden i inkomst vuxit snabbast sedan 1990-talet, polarisering ger en sämre social sammanhållning med otrygghet, social oro och bristande tillit. Låg tillit till andra människor har i flera studier visat sig ha samband med fysisk och psykisk ohälsa samt ökad dödlighet. Saknas tillit finns också risk att människor drar sig undan socialt och sluter sig till den grupp där de eventuellt fortfarande upplever tillit till. En hög tillit till medmänniskor kan därför fungera som ett sammanhållande kitt i samhället. -Ett tillitsfullt samhälle kan lättare bygga upp gemensamma välfärdssystem. När människor känner förtroende för välfärdssystemen så tenderar de även att lita mer på andra människor. Studier visar att den mellanmänniska tilliten är lägre bland unga (16-29) jämfört med vuxna.